

A SZÜLŐK VÉLEMÉNYE ISKOLARENDSZERŰNK ÉS AZ ISKOLASTRUKTÚRA KÉRDÉSEIRŐL*

Írta: SZABÓ G. MÁRIA

A történelmi-társadalmi fejlődés szemszögéből vizsgálva az iskola és a családi ház nevelési feladatát, a két tényező kölcsönhatását, nagy változást figyelhetünk meg.

A gyermek személyiségfejlődésének évezredekken át első számú meghatározója — főleg nevelés terén — a családi mikrokörnyezet volt. Az utóbbi két évszázadban, de különösen a századfordulótól, az emberiség életformájában beálló változások következtében, a „családközpontú” nevelés megingott.

Az új eszmék egyik megfogalmazója Krupszkaja volt, aki tanulmányában, amikor megkérdezték tőle, hogy véleménye szerint hogyan fog alakulni a nevelés ügye a szocialista társadalomban, a közösségi, a társadalmi nevelés hívének tartotta magát. Ami szó szerint így olvasható: „a társadalom felmenti a szülőket a gyermekneveléssel járó gondok alól, és a társadalom magára vállalja a szükséges feltételek megteremtését és a személyiségfejlesztés lehetőségét is.” [1]

A század közepétől hazánkban is megnövekedett és kiszélesedett az intézményes nevelés szerepe és mintha elhalványította volna a családi nevelést.

Az intézményes nevelés kiterjedésével egyidejűleg a közvéleményben és a tudományos kutatásban egyáltalán nem volt egyértelmű az a kérdés, hogy hol is a helye és mi a szerepe a családnak a nevelési tényezők között. Ennek jelei abban mutatkoztak meg egyrészt, hogy túlzó, — szélsőséges elméletek keletkeztek, amelyek a család elhalását emlegették. Másrészt az ellentmondások nyomán avantgardista nézetek születtek a család társadalmi funkciójának csökkenéséről. Ezek a nézetek azonban átmenetiek voltak, melyeket az V. Nevelésügyi Kongresszus téziseiben teljes egészében szétzúzott. Idézem: „Mindenek előtt azt kell megállapítanunk, hogy a családi nevelés társadalmi jelentősége semmivel sem csökkent a múlthoz képest, és csak arról beszélhetünk, hogy szerepe a forradalmi változások következtében módosult. Minden komoly vizsgálat arra az eredményre jut, hogy boldog, kiegyensúlyozott, önmagukkal és a társadalommal harmóniában élő embereket felnevelni tömegmértékben a család nélkül lehetetlen; az egészséges családi nevelés semmivel sem pótolható érték a gyermeknevelésben. A bensőséges családi légkör teremti meg azt a biztonságérzetet és az én jelentőségének azt a tudatát, amely a személyiségfejlődés pszichológiai bázisa.” [2]

Közösségi társadalomról lévén szó, a társas hatások bonyolult özőnében és rendszerében a csoportviszonyok homogenitása is felbomlik. Sok kisebb mikro-csoport jön létre. Ezeknek élménygazdagsági szintjük a társadalmi életben nem azonos, egyik felülmúlja hatását a másikat, így előfordulhat az is, hogy a családi kapcsolat alul marad. Pedig „a család az egyik legfontosabb, a társadalmi normákat

* Részletek „A szülők elvárása az iskolai oktató-nevelő munkával szemben” c. tanulmányból. 2128 Főiskola 1. (816-tól) — Lajosné 74.8.26.

és értékeket, célokat, és elérésük eszközeit az egyénnek közvetlenül átadó, személyhez szólóan tanító közösség...” [3]

Érthető okokból a nevelés korábban, jól körülhatárolt szintereken folyt. Napjainkban a nevelés kiterjedt, többirányúvá vált. Ha az állandóság-változás dimenziójába akarjuk helyezni a nevelés főbb szintereit, Zaborowsky szerint a következő fokozatok vannak: [4]

A felnövekedés egész folyamatának szintere	Viszonylag, állandó, szakaszosan változó szinterek	Alkalmi szinterek
OTTHON (elsődlegesen családi otthon v. családi otthont pótló nevelőintézm.)	ISKOLA, MOZGALOM, KULTURÁLIS és SPORT-EGYESÜLETEK	Pl.: KLUBOK TÁBOROK RENDEZVÉNYEK

A fenti táblázat szemléletesen mutatja be a családi nevelés helyét, más szinterekkel való kapcsolatát. A szerző nemcsak a vizuális képét adja meg a családi otthon helyének, hanem tanulmányában egy fontos megállapítást is tesz, amelyet az alábbiakban idézek: „A pedagógiai nevelés közintézményeké volt eddig, a család inkább csak praktikus tanácsokat kapott. A bekövetkezett változások olyan jelentősek, hogy a pedagógia egyszerűen nem fejlődhet tovább, ha a régi minta szerint iskolapedagógia marad.” [5]

Világos ebből a gondolatból az a feladat, amely a családi házra hárul, hiszen a családi otthon állandóan és folyamatosan ható tényezője a gyermeki személyiség fejlődésének. Szemben az iskola, az ifjúsági mozgalom, a kulturális és sportegyesületek, klubok, táborok és egyéb rendezvényekkel, amelyek változó, ill. alkalmi szinterei a nevelésnek. Az iskola és a családi ház kapcsolatát is újszerűen veti fel az említett tanulmány.

A felszabadulás után eltelt időszakban, mindezekig nem nagyon kutatták és vizsgálták hazánkban a család, a szülői ház véleményét az iskoláról. Pedig a szülők vélekedésére időszakonként oda kellene figyelnünk. Felnőtt egy új nemzedék, akik iskolázottabbak, szélesebb alpműveltséggel rendelkeznek, mint felszabadulás előtt. Különösen kitűnik ez, ha összehasonlítjuk a dolgozó osztályok műveltségi adatait a harmincas évekével, amikor az analfabéták száma igen magas volt, és a lakosság 70%-a az elemi iskola 4., 5. osztályát, vagy legfeljebb 6. osztályát végezhette el. A népiskolák többsége osztatlan volt. „E néhány kiragadott példa is bizonyítja, hogy milyen szomorúan fest a magyar köznevelés a két világháború között, valamint azt is, hogy a népi demokráciánk milyen súlyos örökséggel terhelten látott neki szocialista köznevelésünk megteremtéséhez.” [6]

A nyolc osztályos általános iskola kötelezővé válásával megnőtt az alpműveltséggel rendelkező családtagok száma. A „tanköteles kor felső határáig a tanulók 91%-a elvégzi az általános iskolát napjainkban. Minden ötödik állampolgár iskolarendszerű oktatásban részesül, közel 2 millióan tanulnak valamilyen oktatási intézmény nappali, esti, levelező tagozatán.” [7]

Jellemzésül elmondhatjuk tehát, hogy a családok anyagi, szociális körülménye napjainkban előnyösen megváltoztak. A művelődés hazánkban valóságos népmozgalommá vált. Így jutottam el arra a következtetésre, hogy ha emelkedett a családok kulturális, szociális színvonala, ezzel egyenes arányban felhalmozódott a családok

ban két és fél évtized alatt számos pedagógiai tapasztalat is. Hiszen gyermeke nyolc évig általános iskolában, ill. egyes családoknál további négy évig középiskolai oktatásban-nevelésben részesülnek, melyről a családnak állandó és folyamatos információi vannak. Ezeket azonban nem gyűjtöttük össze, nem rendszereztük, főleg kritikailag nem tanulmányoztuk.

Tanulmányomban ennek a sokrétű tapasztalatnak, problémának egy alapvető kérdésével foglalkozom. Azt vizsgálom, hogy mi a szülők véleménye iskolarendszerünk és az iskolastruktúra kérdéseiről.

* * *

Tanulmányom tárgyából következik, hogy viszonylag kevés irodalmi, elméleti, anyag, tény, adat állt rendelkezésemre. Ezért széleskörű adatgyűjtésbe kezdtem, de ezt megelőzően számba kellett vennem azokat a konkrét jelenségeket, amelyeket a vizsgálat során a szülőktől meg akartam tudni. Mivel nagyszámú véleményre, adatra volt szükségem, problémát jelentett az alapsokaság megválasztása. Kezdetől fogva világos volt előttem, hogy lehetetlen felmérnem Csongrád megye és Szeged város valamennyi általános- és középiskolai tanuló szüleit. Ezért részleges felmérést végezhettem, amely a sokaságnak csak meghatározott tagjaira terjedt ki. Ezt nevezi az irodalom „mintavételes” felmérésnek, vizsgálatnak. A mintát úgy igyekeztem kiválasztani, hogy képviselje, reprezentálja az „egészet”. Vállalva természetesen azt, hogy a reprezentatív felmérés hibalehetőséget is rejt magában.

Megjegyzem továbbá azt is, hogy az adatok nagy többségét kérdőív, ill. interjú útján szereztem. A kérdőív szerkesztése sok problémát jelentett számomra, mert a kérdések zöme az iskolai nevelési területekre vonatkozik, amelyeket sokkal nehezebb megfogalmazni, mint pl. a tanulmányi eredményekre vagy a tanulásra irányuló kérdéseket. A válaszok minőségét nagymértékben a szülők pedagógiai kulturáltsága befolyásolta.

A módszerek sokféleségében egy rendező elvet szem előtt tartottam, nevezetesen azt: „A nevelési jelenségek, ezen belül a nevelési tapasztalatok megragadásának legfőbb módszere ma a lehetőségek határain belül mennyiségileg ábrázolt adatokkal alátámasztott minőségi elemzés. Az egzaktság a nevelési jelenségek területén — mint általában a társadalmi folyamatok területén —, elsősorban nem számszerű, mennyiségi formulákban való kifejezhetőséget jelent, az egzaktság azt jelenti, hogy az ábrázolás (matematikai, nyelvi, vizuális) fejezze ki a jelenség lényegét, ill. a legtöbbet fejezze ki belőle.” [8]

Ezek után rátérek az összegyűjtött adatok ismertetésére és csoportosítására.

Összesen 1010 db kérdőívet osztottam ki. A szülők a kérdésekre döntő többségében válaszoltak. Az 1010 db kérdőívből 904 db-ot kaptam vissza, melyből mindössze 6 db kérdőív nem volt értékelhető, így az értékelhető kérdőívek száma 898 db. A 898 szülő 899 tanulóval adott információt. A több gyermekes szülőktől külön kérdőíven, gyermekeként kértem a válaszokat, így jött ki az adat, hogy ahány kérdőív, annyi szülő és tanuló válasza érkezett vissza hozzám. Az 1 fő eltérés abból adódott, hogy egy szülő két gyermekének adatait egy kérdőívre írta.

A kérdőívet kitöltők lakóhely szerinti megoszlása:

Csongrád megyében: Hódmezővásárhelyen általános és középiskolában; Szentesen egy középiskolában; Balástyán, Forráskúton, Pusztamérgesen egy-egy általános iskolában és Ásotthalmon az Irodasori osztatlan általános iskolában végeztem felméréseket. Szegeden: PNYV. Szegedi Textilművekben, Kőolajfűrészi Üzemben, Taurus Gumigyárban, Kenderfonó és Szövőipari Vállalatnál, Szegedi Ruhagyárban,

Minőségi Cipőgyár Szegedi Gyáregységénél, MKM. Szegedi Kábelgyárban, Szegedi Konzervgyárban, Szegedi Tervező Vállalatnál, Csm. Tanácsnál, Szeged m. Városi Tanácsnál, Szegedi Nyomdánál, Alsótiszavidéki Vízügyi Igazgatóságnál, Új Élet Tsz-nél, MÁV Szegedi Igazgatóságánál, Postaigazgatóságnál, Szakszervezetek Csongrád megyei Tanácsánál, Szegedi Rendelőintézetnél, I. kerületi Tanácsi Hivatalnál, József Attila Tudományegyetemen és Kiskundorozsmán végeztem felméréseket.

A kérdőívet kitöltők nemek szerinti megoszlása:

Nemek szerinti csoportosításban a szülőkről az alábbi adatokat kaptam: 511 anya és 387 apa vagy gondviselő töltötte ki a kérdőívet, tehát 124-gyel több anya válaszolt a kérdésekre. A kérdőív megszólítása pedig: „Kedves Szülők” egyformán szóló apához és anyához. Főleg fizikai dolgozó családoknál és alkalmazotti családoknál az anyák töltötték ki a kérdőívet, kivételt képez az értelmiségi szülők, ahol 50%-nál több kérdőívet az apák töltöttek ki. Visszatérve a nagyobb számú — anyák által adott válaszokra, azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a gyermek otthoni gondját még mindig az anya ismeri jobban és kíséri figyelemmel, noha az anyának — munkállaállásával — semmivel nincs több ideje az apánál.

A kérdőívet kitöltők kor szerinti megoszlása:

A kérdőívet kitöltő szülőket életkor szerint is csoportosítottam és az alábbi adatokat kaptam:

32 év alatti anya	109 fő (17,8%)
32 év alatti apa	23 fő (5,9%)
32 év feletti anya	402 fő (82,2%)
32 év feletti apa	364 fő (94,1%)

A kérdőívet kitöltő személyek közül 766 fő 32 év feletti korú és csak 132 fő a 32 év alatti. A csoportosítást azért végeztem el, mert jelentős különbséget látok a felszabadulás előtti családok iskolázottsága és a felszabadulás utániak iskolázottsága között. Kiragadom a szülők iskolázottságából a legalsó iskolai végzettséget: 32 év alatti szülő közül 4—6 osztályt végzett 9,8%. A 32 év feletti szülők közül 4—6 osztály végzettsége 16%-nak van. Ha arányaiban összehasonlítjuk a 32 év feletti szülőket, ez több, mint 9-szerese a 32 év alattinak. Az adatok összehasonlításából kettős következtetést vonhatunk le, egyrészt a felszabadulást követő időszak iskoláztatási, művelődési lehetőségei kedvezően megváltoztak, másrészt a magasabb iskolai végzettség feltehetően kedvezően befolyásolja a családi nevelést.

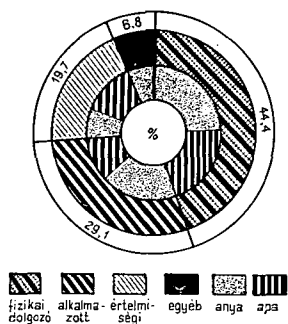
Az elmondottak illusztrálására a 2. és a 3. számú ábrát kérem megtekinteni.

A kérdőívet kitöltők szociális kategória szerinti megoszlása:

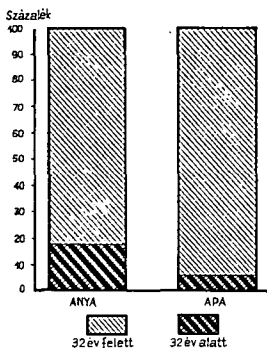
A kérdőívet kitöltő szülőket szociális kategória szerint is csoportosítottam és az alábbi adatokat kaptam:

fizikai dolgozó, a megkérdezett szülők (apa-anya)	44,4%
alkalmazott dolgozó, a megkérdezett szülők (apa-anya)	29,1%
értelmiségi dolgozó, a megkérdezett szülők (apa-anya)	19,7%
egyéb dolgozó, a megkérdezett szülők (apa-anya)	6,8%

Szemléletesen mutatja a fenti megoszlást az 1. sz. ábra.



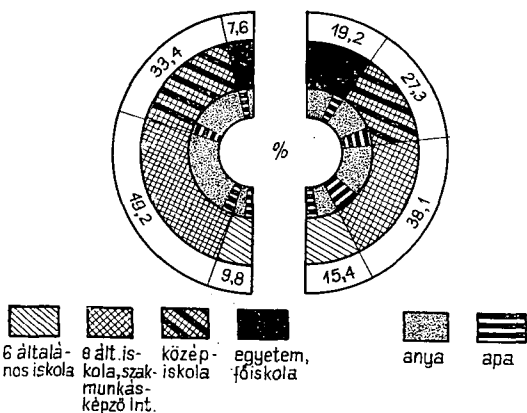
1. ábra



2. ábra

32 ÉV ALATT

32 ÉV FELETT



3. ábra

A százalékos megoszlásból jól tükröződik az a szándékom, hogy kérdőívemmel társadalmunk fizikai dolgozó rétegeit keressem fel nagyobb arányban. Ezt azért tettem, mert meggyőződésem, hogy szocialista társadalmunkban — a művelődési monopólium megszüntetésével — lehetősége van minden foglalkozási ágba dolgozó szülőnek, hogy ismerkedjen és szóljon is bele a közoktatás, az intézményes nevelésbe, továbbá segítse és támogassa a gyermek személyiségformálást. A szociális kategóriák szerinti csoportosításból levontam azt a következtetést, hogy a fizikai dolgozó szülők nem maradnak el színvonalban válaszaikkal, (ez vonatkozik az aláhúzásos és a szöveges válaszokra is) más társadalmi rétegektől. Meggyőződtem továbbá arról is, hogy van véleményük, van elvárásuk az iskola nevelő munkájával szemben és őszintén vallanak a családban meglévő nevelési gondjukról is.

A kérdőívet kitöltő szülők gyermekei az alábbi iskolatípusba járnak:

Felmérésemben kimutatom azt is, hogy a megkérdezett szülők gyermekei jelenleg milyen iskolatípusba járnak. Azért tartom fontosnak ezt a csoportosítást is elvégezni, hogy a nevelési gondokat, az iskolastruktúráról vallott véleményeket ne csupán azonos korú tanulók problémáján keresztül (egy iskolatípuson) érzékeljük, hanem különböző iskolatípusba járó tanulók szülei szóljanak erről.

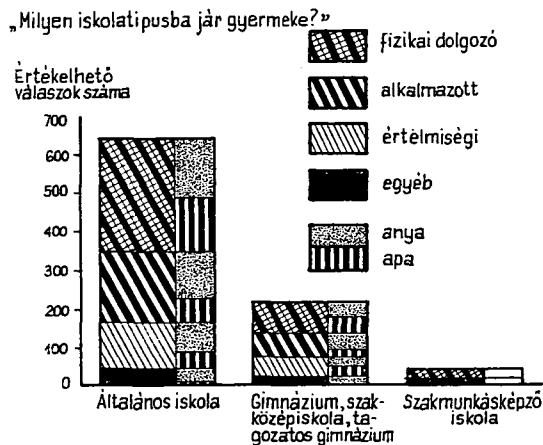
Vizsgáljuk meg az I. sz. táblázatot.

Milyen iskolatípusba jár gyermeke?

Megnevezés	Általános iskola	Középiskola	Szakmunkás- képző iskola	Összesen
	Válaszok száma			
Összes értékelhető válasz	646	123	40	899
Ebből:				
Fizikai dolgozó	292	81	24	397
Alkalmazott	185	62	14	261
Értelmiségi	120	56	1	177
Egyéb	49	14	1	64
	Megoszlás százalékban			
Összes értékelhető válasz	71,8	23,7	4,5	100
Ebből:				
Fizikai dolgozó	73,5	20,4	6,1	100
Alkalmazott	70,9	23,8	5,3	100
Értelmiségi	67,8	31,6	0,6	100
Egyéb	76,6	21,9	1,5	100

A kérdőív alapján az általános iskolai tanulók száma 646 fő, az összes tanulók 71,8%-a. A megoszlásból jól látszik, hogy az általános iskolai tanulók aránya a legmagasabb. Azért törekedtem ilyen arányra, mert ez az iskolatípus társadalmunkban kötelező, tehát e korosztály nevelési gondjaival minden szülő találkozik. Utána következik a középiskolai tanulók aránya, 213 fővel, az összesnek 23,7%-a. A középiskola gyűjtőfogalmába soroltam a gimnáziumba, a szökközépiskolába, és a tagozatos gimnáziumba járó tanulókat. Harmadik helyre került a szakmunkásképző iskolába járó tanulók adata 40 fő, az egésznek 4,5%-a. Nem kérdeztem kérdőív útján az ún. továbbképző iskolás és a kisegítő iskolás tanulók szüleit.

A fentiek illusztrálására lásd a 4. sz. ábrát, ahol nemcsak az iskolatípusok szerinti megoszlás látható, hanem a szülők szociális kategóriája is. Szemléletes képet nyújt a kettő összefüggéséről.



4. ábra

Az iskolarendszerünkről és iskolastruktúránkról alkotott szülői véleményeket az alábbi 3 kérdés köré csoportosítottam:

a) „Ha Önre lenne bízva, hány éves korig járatná kötelező iskolába a tanulókat?” (A kérdést úgy fogalmaztam meg, hogy ne csak szűken családjára vonatkoztassa a kérdőív kitöltője, hanem általánosabban, az egész társadalomra.) 5 variáció közül aláhúzással válaszolhattak: 6 osztály, 8 osztály, 10 osztály, érettségi, az ötödik válasz „egyéb javaslat”... után az írásbeli megjegyzésnek is helyet biztosítottam.

A szülők 0,2%-a 6 osztályt járatna minden tanulóval, 21,1%-a 8 osztályt, 18,5%-a 10 osztályt és 58,6%-a érettségit javasol kötelező iskolai végzettségnek. Minden szülő válaszolt a fenti kérdésre. Kiegészítette az aláhúzásos választ írásbeli megjegyzéssel a szülők 1,6%-a, amelyet a többi szöveges válaszokhoz viszonyítva kevesnek találtam. Áttekinthetőbben az alábbi táblázaton láthatjuk az adatokat:

Megnevezés	6 osztály	8 osztály	10 osztály	Érettségi	Egyéb	Összesen
	Válaszok száma					
Összes értékelhető válasz	2	190	166	527	14	899
Ebből: anya	2	104	91	312	3	512
apa	—	86	7	215	11	387
Fizikai dolgozó	1	108	63	217	8	397
Alkalmazott	—	40	44	175	2	261
Értelmiségi	—	24	49	102	2	177
Egyéb	1	18	10	33	2	64
	Megoszlás százalékban					
Összes értékelhető válasz	0,2	21,1	18,5	58,6	1,6	100

Nézzük meg milyen tények rejlenek a számok, az adatok mögött. Nagyon elenyésző szerencsére azon szülők száma, (2 fő) akik a tanulókat csak 6 évig járatnák iskolába. De ilyenek is vannak, akiket nagyon elmaradott szülőnek tartunk. Ha összefüggést keresek a 4—6 osztályt végzett 32 alatti 9,8% és a 32 év feletti 15,4% között, gyermekeiket már több évig akarják kötelezően iskolába járatni, s ez már jelentős tudati fejlődésre utal.

Szembetűnő, hogy az érettségi kötelezősége rangsorban az első helyre került. Az összes értékelhető válaszok 58,6%-a a középiskolát kötelezően elvégzendő iskolatípusnak tartja. Az érettségi kötelezőségét szociális kategóriák szerint is a legtöbben javasolják: a fizikai dolgozók 54,6%-a, az alkalmazottak 67%-a, az értelmiségiek 54,6%-a és az egyéb kategória 51,6%-a. A fizikai dolgozók véleményét tartom különösen kedvezőnek. Az anya-apa válaszok között sincs lényeges eltérés.

Sorrendben a következő helyre a kötelező 8 osztály került 21,1%-kal, a harmadik helyen a 10 osztályos iskola áll 18,5%-kal. Bizonyos mértékig érthető, hogy a 10 osztályos kötelező iskolát kevesebben tartják a „jövő” iskolájának. Noha a tudományos kutatások az oktatás felülvizsgálata során ezt az iskolatípust hangsúlyozták erőteljesebben. De ezekről a társadalmi közvéleménynek tapasztalatai nincsenek. A majdnem 20%-os szülői válaszok azt igazolják, hogy foglalkoztatja ez az iskolatípus is a szülőket.

Az elmondottak illusztrálására lásd az 5. sz. ábrát.

Mint említettem az aláhúzásos válasz mellett 17 fő írt írásbeli kiegészítést, melyekből néhányat szó szerint idézek: „Általános érettségi + szakma, F 8; Szakmai

érettségi, F 6; Érettségi és legalább két szakma, F 17; 10 osztály, amely az érettségit is magában foglalja, F 2; Ne legyen bukás, tarthat egy-egy tantárgy elsajátítása több évig, É 20; 10 osztály után kötelező szakmai képzés, É 25; Érettségi + szakma annak is, aki egyetemen továbbtanul, É 9; A 8+4 osztályt egy iskolában végezzék el, É 7; A szellemileg gyengén fejlett tanulókat külön osztályban, külön tanterv szerint kellene tanítani, F 105; A szakmunkástanuló-képzés is érettségivel záruljon, F 70; Több fakultatív tárgy legyen az általános iskola felső tagozatán, É 21; Kötelező érettségi és fejlettebb politechnikai oktatás, F 28; A szakközépiskolai érettségi legyen kötelező minden gyermek számára, F 91.”

A szóbeli észrevételeket nagyon tartalmasnak, korszerűnek tartom. Egy része az azóta megjelent oktatási határozatban is szerepel és reméljük az iskolai gyakorlatba is bevezetésre kerül néhány szülői javaslat.

Nem lenne teljes a kép, ha nem idéznék néhány túlzó, ill. helytelen szülői véleményt is:

„Egyetemi végzettség kell mindenkinek, A 30; Ameddig a tanulónak kedve van tanulni, A 80; Elég a 6 osztályos iskola is, vagy a 2 éves iparitanuló iskola, A 52; Még akkor is 14 éves korig járjon a tanuló iskolába, ha csak 3 osztályt végzett el eredményesen, F 85.”

b) „Gyermeke napközis-e? (tanulószobás-e?) igen—nem” (A kérdés szemben az előzővel a szülő saját gyermekére vonatkozik. Aláhúzásos választ kértem.) Szerve-sen kapcsolódik ez is tartalmában az iskolastruktúra területéhez.

A válaszok feldolgozása adat és százalékos megoszlásban az alábbi táblázaton látható.

Gyermeke napközis—tanulószobás-e?

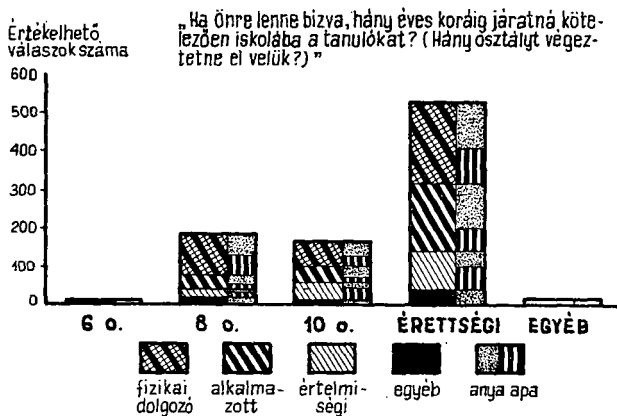
Megnevezés	Igen	Nem	Összesen
Összes értékelhető válasz	Válaszok száma		
	228	671	899
Ebből: anya apa	139	373	512
	89	298	387
Fizikai dolgozó Alkalmazott Értelmiségi Egyéb	97	300	397
	74	187	261
	47	130	177
	10	54	64
Összes értékelhető válasz	Megoszlás százalékban		
	25,4	74,6	100

Nézzük meg milyen tények rejlenek a számok és adatok mögött. Ismert tény, hogy az anyák munkába állásával a tanulók délutáni foglalkoztatása az iskolára hárul. Azonban annak, hogy ez az elv a gyakorlatban érvényesülhessen, jelenleg még sok-

sok objektív-szubjektív akadály van. Sajnos ma még nagyon sok azoknak a tanulónak a száma, akik nem nyernek napközis elhelyezést. Adataim is ezt támasztják alá. A szülők 25,4%-ának jár csupán gyermeke napközibe, 74,6%-a nem. Még rosszabb az arány, ha a szociális kategóriák szerint vizsgáljuk a napközis adatot.

Fizikai dolgozó szülők gyermekének	24,5 %-a,
alkalmazott dolgozó szülők gyermekének	28,4 %-a,
értelmiségi dolgozó szülők gyermekének	26,6 %-a,
egyéb dolgozó szülők gyermekének	15,6 %-a

napközis. Kiragadva a fizikai dolgozó szülők gyermekeinek adatait, több, mint 75%-a nem részesül napköziotthonos nevelésben. A szülőkkel való beszélgetések során kutattam, hogy mi az oka a napközivel szembeni ellenérzésnek? A legtöbb kifogás a napközik ellen úgy merül fel, mintha a napközit maga az „iskola” is valami szükséges rossznak tartaná; kevés a napközi részére adott tanterem, s ezekben igen



5. ábra

nagy a zsúfoltság, s így igazi tanulás aligha lehetséges? Gyakori panasz az is, hogy sok napköziben a pedagógus nem veszi figyelembe a gyermekek délelőtti kifáradását és az órák után jogosan jelentkező mozgásigényét; az állandó csend és mozdulatlanság követelése a délutáni foglalkozásokat unalmassá, egyhangúvá, fárasztóvá teszi. Meg kell azt is említenem, hogy sok édesanya a napközit — még az elismerten jót is — valami szükséges kényszernek tartja, semmibe veszi a napközis tanár kéréseit, s ez a gyermekben is kialakít egy ellenérzést a napközivel szemben.

c) „Szívesen bízna-e gyermekét egész napra (reggel 8 — délután kb. 5—6 óráig) az iskola gondjaira? igen—nem?” (Ez a kérdés a harmadik, amely az iskolastruktúra területéhez tartozik. Aláhúzásos választ kértem. A szülők szemléletére voltam kíváncsi. Jelenleg egész napos iskolába egy gyermek sem járt a megkérdezettek közül.)

Az egész napos iskola típusa a szülői vallomások adatai alapján lényegesebb szimpatikusabb, mint a napköziotthon. Az adatokban ez a következőképpen tükröződik: a szülők 44,8%-a igennel felelt, 52,2%-a nemmel. A fizikai dolgozó szülők

fele szívesen járatná gyermekét egész napos iskolába. Az értelmiségi szülők meglepően tartozókodóak, 67,8% nem járatná egész napos iskolába gyermekét. A fizikai dolgozó szülők véleményét különösen jelentősnek tartom, mert úgy vélem, nem kényelmi szempontból igényelnék az egész napos iskolát gyermekeik számára, hanem a tanulást-nevelést látják biztosítottnak. A hátrányok felszámolásának is egyik módja lehetne. Visszatérve arra a tényre, mely szerint a megkérdezett szülők kb. 50%-a bizalommal van az egész napos iskola iránt, azok is, akik a napközit ellenzik. Okát abban látom, hogy az iskolai tanítási-tanulási terhelés arányosabban oszlik meg ebben az iskolatípusban. A szülők nagy része a túlterhelés csökkenését látja ebben a formában. A szórakozást, a játékoságot, a otthonosságot is felfedezik benne. A közoktatás irányítói a szülői ház pozitív véleményét ebben a kérdésben határozottabban figyelembe vehetnék.

A válaszok feldolgozása adat- és százalékos megoszlásban a 2. sz. táblázaton átható.

Szívesen bízna-e gyermekét egész napra az iskola gondjaira?

Megnevezés	Igen	Nem	Összesen
	Válaszok száma		
Összes értékelhető válasz	403	496	899
Ebből: anya	226	286	512
apa	177	210	387
Fizikai dolgozó	195	202	297
Alkalmazott	119	142	261
Értelmiségi	57	120	177
Egyéb	32	32	64
	Megoszlás százalékban		
Összes értékelhető válasz	44,8	55,2	100
Ebből: anya	44,1	55,9	100
apa	45,7	54,3	100
Fizikai dolgozó	49,1	50,9	100
Alkalmazott	45,6	54,4	100
Értelmiségi	32,2	67,8	100
Egyéb	50	50	100

Következtetések:

Az adatfeldolgozás során meggyőződtem arról, hogy a szülők szívesen nyilatkoznak gyermekük iskoláztatási, nevelési problémáiról. A felhalmozott tapasztalatokról tanácsos volna időszakosan vagy rendszeresen a szülőket megkérdezni, egyformán gondolok közoktatáspolitikusokra, iskolavezetőkre és tudományos kutatókra. Az értékes szülői véleményeket érdemes lenne a közoktatáspolitikai programokban realizálni.

A szülői válaszok alapján megállapíthatjuk, hogy foglalkoztatja őket az iskola-rendszer és az iskolastruktúra elvi és gyakorlati kérdése. A jelenleg érvényben levő

8 osztályos általános iskola kötelezősége nem kezelik tabuként, nem tartják megváltoztathatatlanak.

Szívesen nyilatkoznak a szülők — szociális kategóriák mindegyikére egyformán vonatkoztatom — az iskolarendszerünk perspektíváiról is. Olyan iskolatípusról is bizalommal nyilatkoznak, amely nálunk csak kísérleti jelleggel működik. (pl. az egész napos iskola)

A középfokú iskolai végzettség kötelezőségét nem tartják irreálisnak. Az érettségit minden tanulóra kiterjesztenék. A középfokú szakmai műveltség, szakmatanulás fontosságát hangsúlyozzák. Figyelemre méltó az életre nevelés és a politéchnikai képzés fontosságának hangsúlyozása is.

JEGYZETEK

¹ KRUPSZKAJA: Nő és a gyermeknevelés c. tanulmányából. A nevelésről (Tankönyvkiadó, 1952.)

² Ötödik Nevelésügyi Kongresszus jegyzőkönyve I. köt., Bp., 1971.

³ SZALAI Júlia: A családi munkamegosztás néhány szociológiai kérdése (Valóság, 1970. 10. sz.)

⁴ Pedagógia (jegyzet) Kossuth Kiadó, 1973/74.

⁵ Pedagógia: i. m.

⁶ JÓBORÚ Magda: Élet és iskola (Gondolat Kiadó, 1961.)

⁷ MSZMP IX. Kongresszusi határozatából (1966)

⁸ SZARKA József: A nevelési tapasztalat (Akadémiai Kiadó, 1971.)

IRODALOM

[1] KÖVES—PÁRNICZKY: Általános statisztika

[2] JULE—KENDALL: Bevezetés a statisztikai elméletbe

[3] Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai (Kossuth Kiadó, 1972.)

[4] KELEMEN László: A pedagógiai pszichológia alapkérdései

[5] KRÜGER H.: Családi körülmények és együttműködés a szülőkkel (Famili-re Bedingungen und Zusammenarbit mit den Eltern.) Pedagógiai K., 1968.

[6] SHARROCK, A. N.: Tájékoztatói kapcsolat az iskola és a szülők között. (Aspects of Communication between Schools and Parents.) Educational Research, 1970.

[7] ÁGOSTON György: Nevelésemélet (Tankönyvkiadó, 1970.)

[8] CSEH—SZOMBATHY—FERGE: Bevezetés a szociológiai mérésekbe (Közg. és Jogi Könyvkiadó, 1968.)

DIE MEINUNG DER ELTERN ÜBER DIE FRAGEN UNSERES SCHULSYSTEMS UND DER SCHULSTRUKTUR

Von Maria G.-Szabó

In der Arbeit werden die Daten einer 1010 Fragebogen umfassenden Aufmessung in einer längeren Studie analysiert, in der von den vielfältigen Erfahrungen das grundlegende Problem hervorgehoben wird, welches die Meinung der Eltern hinsichtlich der Fragen des Schulsystems und der Schulstruktur ist. Die Analyse der Daten erfolgt in der folgenden Gruppierung: Verteilung über Eltern nach Wohnorten, Geschlechtern, Alter, und sozialen Kategorien, bzw. welchen Schultyp die Kinder dieser Eltern besuchen. Sorgsam aufgestellte Abbildungen illustrieren die Arbeit. Von den abgeleiteten Konsequenzen seien zwei hervorgehoben: In der gegenwärtigen Gesellschaft ist es erforderlich, dass die Eltern unsere Unterrichtspolitiker, Schulleiter, Klassenchefs systematisch über ihre angesammelten Erziehungserfahrungen informieren. Ein grosser Prozentsatz der Eltern erachtet als obligate Schulbildung die Erwerbung des Mittelschul-Abiturs.

МНЕНИЕ РОДИТЕЛЕЙ О ВОПРОСАХ ШКОЛЬНОЙ СИСТЕМЫ И СТРУКТУРЫ НАРОДНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Сабо Г. Ласло

В работе изучаются данные измерения на основе 1010 анкет. Данная работа выделяет один основной вопрос этого многостороннего опыта: какое мнение родителей о вопросах системы и структуры школ народного образования. Анализ данных проводится в следующем порядке: распределение родителей по месту жительства, по возрасту, по социальному положению и по типу школы, в которой учатся их дети. Работу иллюстрируют рисунки, составленные очень аккуратно. Из выведенных итогов выделяются два момента. В обществе наших дней необходимо, чтобы наши специалисты по вопросам народного образования, директоры школ, классные руководители регулярно получали информацию об опытах родителей в области воспитания. Большая часть родителей считает необходимым экзамены на аттестат зрелости.